

Andrzej Wiśniewski

Przegląd wydawnictw prawniczych

Palestra 8/9(81), 69-72

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW PRAWNICZYCH

Ustawodawstwo Polski Ludowej. Tom VI. Zbiór przepisów prawnych ogłoszonych w Dzienniku Ustaw w latach 1955—1956 oraz uzupełnienie do tomów I—V. Opr. A. Komorowski. Wyd. Prawn. Warszawa 1964 r., s. 956.

Jest to dalszy tom zapoczątkowanego w 1957 r. systematycznego wydawnictwa, które ma zawierać całokształt aktualnie obowiązującego ustawodawstwa powojennego. Tom jest zbiorem ustaw, dekrétów i rozporządzeń ogłoszonych w Dzienniku Ustaw w latach 1955 i 1956, podanych w ich aktualnym brzmieniu według stanu prawnego na dzień 1 stycznia 1963 r.

Zbiór opracowany jest według tych samych zasad co tomy poprzednie. Zachowano w nim podział na poszczególne numery Dziennika Ustaw z podaniem daty ich wydania oraz pozostawiono przyjętą w Dzienniku Ustaw kolejność pozycji. Pod każdą pozycją podano nazwę, datę i tytuł aktu prawnego oraz zamieszczono jego treść w aktualnym brzmieniu bądź też treść tę pominięto, podając w objaśnieniach przyczynę pominięcia. Pominięte zostały akty prawne nieaktualne (podano wówczas podstawę ich uchylenia) oraz akty z zakresu prawa międzynarodowego. W razie zmiany przepisu, dodania nowego przepisu itp. zamieszczono pod odpowiednim przepisem przypis wyjaśniający obecny stan prawny oraz podano podstawę i źródło zmian.

Tom zawiera ponadto uzupełnienie aktualizujące stan prawny poprzednich tomów na 1 stycznia 1963 r. oraz skorowidz przedmiotowy.

Przyjęty układ zapewnia łatwe posługiwanie się zbiorem oraz szybkie odszukanie potrzebnego aktu prawnego. Zbiór — wobec znanych trudności w posługiwaniu się ogromem materiału zawartego w Dzienniku Ustaw, szczególnie w związku z tzw. nowelizacjami ukrytymi — jest cenną pomocą w pracy prawnika, zwłaszcza adwokata i radcy prawnego.

J. Bafia: Zmiana kwalifikacji prawnej czynu w procesie karnym. Wyd. Prawn. Warszawa 1964 r., s. 272.

W kodeksie postępowania karnego spotykamy się niejednokrotnie z pojęciem kwalifikacji prawnej czynu. Kwalifikacja prawna czynu i jej zmiana znane są, w sposób bezpośredni lub pośredni, wszystkim procedurom krajów socjalistycznych, jak również krajów kapitalistycznych. Jednakże w literaturze naszej omawiana książka jest pierwszą próbą monograficznego opracowania tego zagadnienia.

Znaczenie kwalifikacji prawnej czynu w procesie karnym nie wyczerpuje się w tym, że stanowi ona karnomaterialny wyraz całego postępowania karnego w danej sprawie, sformułowany w sentencji wyroku sądowego. Jak bowiem pisze autor książki, znaczenie kwalifikacji związane jest nie tylko z końcowym efektem procesu karnego w postaci wyroku, ale także z wcześniejszymi etapami i formami postępowania karnego. I tak w postępowaniu przygotowawczym kwalifikacja prawna decyduje o jego formie (śledztwo czy dochodzenie). Ma ona też istotne znaczenie dla określenia właściwości rzeczowej sądu i wyboru właściwego trybu postępowania, a także rodzi szereg innych konsekwencji procesowych. Może więc ona mieć wpływ np. na obowiązek stawiennictwa oskarżonego w sądzie, na ko-

nieczność wystąpienia obrony obowiązkowej, a także na zastosowanie środka zapobiegającego uchylaniu się od sądu.

Już z tego przykładowego wyliczenia widać, że temat książki jest wielopłaszczyznowy i jako taki wchodzi w zakres wielu instytucji i zasad procesowych. Stąd też bogata treść książki, w której autor dąży do przedstawienia zmiany kwalifikacji prawnej czynu zarówno w ramach teoretycznych problemów części ogólnej procesu karnego, jak i w zakresie zagadnień dotyczących samego przebiegu procesu.

M. Ma de y: *Stosunki własnościowe przedsiębiorstw państwowych. Studium z prawa polskiego*. PWN. Warszawa 1964 r., s. 228.

Przedmiot rozważań autora w omawianej książce stanowi prawny stosunek przedsiębiorstw państwowych w PRL do przydzielonych im składników mienia ogólnonarodowego. Te składniki stanowią tzw. środki przedsiębiorstwa, na które składa się przydzielone im oraz nabyte lub wyprodukowane przez nie mienie. W celu pełnego określenia specyfiki tego stosunku autor analizuje czynniki kształtujące stosunki prawne pomiędzy jednostkami państwowymi (w szczególności przedsiębiorstwami państwowymi) ze względu na przyznane im środki.

Centralnym punktem rozważań autora jest problem samodzielności przedsiębiorstw państwowych. Autor przedstawia podstawy tej samodzielności, omawiając osobowość prawną przedsiębiorstwa, rozrachunek gospodarczy, zdolność prawną i zdolność arbitrażową przedsiębiorstwa, charakteryzuje następnie składniki mienia ogólnonarodowego w przedsiębiorstwie państwowym i ich reżym prawny, omawiając zarazem podział na środki trwałe i obrotowe oraz prawa majątkowe dotyczące dóbr niematerialnych, wreszcie analizuje zakres samodzielności przedsiębiorstwa państwowego (specjalną zdolność prawną osób prawnych, rodzaje czynności prawnych przedsiębiorstwa państwowego oraz czynności wykraczające poza zakres zwykłej działalności przedsiębiorstwa).

Ostatni problem przedstawiony w książce stanowi zagadnienie przenoszenia składników mienia ogólnonarodowego między jednostkami państwowymi. Oprócz przenoszenia przez przedsiębiorstwa państwowe na inne jednostki składników mienia ogólnonarodowego na stałe, autor zajmuje się również kwestią przenoszenia tych składników na oznaczony czas (użyczenie, najem, dzierżawa).

A. Podgórecki: *Zjawiska prawne w opinii publicznej. Studia socjologiczno-prawne. Rozwody, władza rodzicielska, procesy o zniesławienie wytaczane dziennikarzom*. Wyd. Prawn. Warszawa 1964 r., s. 224.

Aby działalność legislacyjna mogła być prowadzona na miarę wielkich potrzeb społecznych, które przed nią stoją, i na miarę wielkiej odpowiedzialności, która na niej ciąży — pisze autor omawianej książki — potrzebne jej jest silne wsparcie ze strony nauk prawnych. Tego wsparcia legislacja ma prawo oczekiwać przede wszystkim od teorii prawa jako ogólnej nauki, która powinna się zajmować prawidłowościami funkcjonowania prawa. Ponieważ tradycyjna teoria prawa — czytamy dalej w książce — zajmowała się głównie ogólnymi rozważaniami dotyczącymi metafizycznej istoty prawa, nie potrafiła dostarczyć danych niezbędnych do rozświetlenia warunków, zakresu i sposobów skutecznego oddziaływania prawa. Zadania tego usiłuje się podjąć właśnie socjologia prawa.

Omawiana książka jest kolejną rozprawą autora z zakresu tej zaniedbywanej dotychczas dziedziny. Na podkreślenie zasługuje fakt, że jeśli poprzednia rozprawa autora pt „Socjologia prawa” (Wiedza Powszechna, Warszawa 1962 r.) oparta była w przeważającej części na badaniach empirycznych zagranicznych, to refleksje dotyczące działania prawa zawarte w obecnej pracy są w całości oparte na badaniach polskich.

Książka jest zbiorem studiów. Poza zwięzłą częścią teoretyczną, w której przedstawione są metody badań socjologicznych oraz rozważania na temat przedmiotu socjologii prawa, autor zajmuje się poglądami społeczeństwa na rozwody, instytucję małżeństwa i konkubinat oraz na władzę rodzicielską, zajmuje się następnie ogólnonarodową dyskusją nad projektem kodeksu rodzinnego, procesami o zniesławienie wytaczanymi dziennikarzom oraz badaniami nad procesem podejmowania decyzji przez sędziego.

Praca autora stanowi w pewnym sensie rezultat współdziałania wielu osób i instytucji, które w różny sposób uczestniczyły w procesie zbierania i opracowania danych. Są to m. in. Ośrodek Badań Opinii Publicznej przy „Polskim Radiu i Telewizji” oraz Krakowski Ośrodek Badań Prasoznawczych. Studium na temat przesłanek podejmowania decyzji przez sędziego autor opracował wspólnie z Anną Pilinow, a kwestionariusz do badań nad rozwodami opracowany był przy współudziale docenta dra J. Góreckiego.

Poszczególne studia, z których składa się książka, zawierają — poza opisem metod badawczych i przedstawieniem (także w formie licznych tabel) wyników badań — refleksje teoretyczne, postulaty legislacyjne i wnioski.

M. Tyc zka: *Spory przedumowne*. PWN. Warszawa 1964 r., s. 252.

Problematyka sporów przedumownych związana jest ściśle z kwestią reglamentacji prawnej stosunków umownych w obrocie uspołecznionym. Stąd też znaczna część książki dotyczy takich zagadnień, jak roli umów w obrocie uspołecznionym, ograniczenia swobody zawierania tych umów, roli sporów przedumownych w realizacji zadań systemu umownego itp. Autor wskazuje, że spory przedumowne są dopuszczalne nie tylko w wypadku konkretnego obowiązku zawarcia umowy, wprowadzonego normą prawną lub indywidualnym aktem administracyjnym, lecz że dopuszczalność tych sporów może się opierać także na już zawartej umowie lub porozumieniu, a nawet na koncepcji ogólnego obowiązku zawierania umów. Koncepcja ta została wyraźnie sformułowana w ogólnych warunkach dostaw.

W dalszej części książki autor omawia kompetencje komisji arbitrażowej jako organu powołanego do rozstrzygania sporów przedumownych oraz przedstawia niektóre problemy postępowania w sporach przedumownych.

Prawo wynalazcze. Zbiór podstawowych przepisów. Zebrał i opracował J. K o ś m i d e r. Wyd. Związkowe CRZZ. Warszawa 1964 r., s. 252.

Książka zawiera tekst ustawy z 31 maja 1962 r.: Prawo wynalazcze wraz z przepisami wykonawczymi wydanymi do tej ustawy przez Radę Ministrów, Komitet do Spraw Techniki, Urząd Patentowy, Ministra Finansów i niektóre inne naczelné organy państwowe. Przepisy te były opublikowane w Dzienniku Ustaw, Monitorze Polskim, a także w „Wiadomościach Urzędu Patentowego PRL”.

W zbiorze zostały zgromadzone tylko podstawowe przepisy nowego prawa wynalazczego. Pamiętać jednak trzeba, że niektóre zapowiedziane akty wykonawcze nie zostały jeszcze wydane przed zakończeniem druku książki. W książce nie zamieszczono też resortowych przepisów wykonawczych.

We wstępie poprzedzającym zbiór autor omówił główne kierunki i podstawowe założenia nowego prawa wynalazczego.

Andrzej Wiśniewski

PRZEGLĄD PRASY PRAWNICZEJ

Rozwój elementów demokracji socjalistycznej w ustroju państwowym Polski Ludowej

to tytuł artykułu Ministra Sprawiedliwości Mariana Rybickiego, jaki został wydrukowany w zeszycie 7 (1964) miesięcznika „Państwo i Prawo”.

„Dwudziestolecie Polski Ludowej daje asumpt do wielu ocen, analiz, porównań (...)” — czytamy w artykule. Autor koncentruje swe wywody na trzech tematach: sejm, rady narodowe, wymiar sprawiedliwości.

Koncepcje ustrojowe Polski Ludowej oparte były od początku na szerokim udziale społeczeństwa. Kierunek ten był wręcz przeciwny tym tendencjom ustrojowym Polski międzywojennej, które wykazywały linię odrotu od burżuazyjno-demokratycznej Konstytucji marcowej na rzecz Konstytucji kwietniowej z 1935 r., noszącej już znamiona faszystowskie. Odwrót ten wyraża się w ograniczeniu roli organów przedstawicielskich, a przede wszystkim Sejmu, z jednoczesnym wzmocnieniem organów wykonawczych, zwłaszcza władzy prezydenta państwa. Równoległe do tych zmian następowały ograniczenia swobody obywateli, delegalizacja partii komunistycznej i stosowanie terroru, także w stosunku do opozycji legalnej, jak o tym świadczy proces brzeski. Coraz wyraźniej zaznacza się ucisk mniejszości narodowych, zwłaszcza mniejszości ukraińskiej i białoruskiej.

Natomiast linię rozwojową 20-lecia Polski Ludowej cechuje stały wzrost znaczenia Sejmu. Zaznacza się stopniowe odejście od praktyki wydawania dekretów przez Radę Państwa i przejście przez Sejm całej władzy ustawodawczej. Rozbudowanie prac komisji sejmowych włącza coraz więcej posłów do przygotowywania projektów ustaw, a powołanie w 1957 r. Najwyższej Izby Kontroli, podporządkowanej Sejmowi, pomogło temuż Sejmowi w sprawowaniu funkcji w zakresie kontroli rządu i administracji. Ogromny zasięg tematyki ustawodawczej spowodował włączenie do pracy w komisjach przedstawicieli nauki, którzy są zapraszani jako rzeczoznawcy.

Linia rozwojowa demokracji socjalistycznej wyraża się szczególnie w rozwoju i znaczeniu rad narodowych. W historii rad narodowych w Polsce zaznaczają się cztery okresy. Pierwszy okres trwał od stycznia 1944 do wyzwolenia; w okresie tym wysiłek rad narodowych skierowany był na walkę z okupantem. Drugi okres, który trwał od wyzwolenia do 20.III.1950 r., charakteryzuje się tym, że rady narodowe uzyskały już wtedy uprawnienia przedstawicielskie, ale nie były jeszcze powoływane w drodze wyborów, lecz w drodze delegacji przez organizacje społeczne i polityczne. Trzeci okres obejmuje lata 1950—1954. Okres ten rozpoczyna się od wydania ustawy z dnia 20.III.1950 r. o terenowych organach jednolitej